

TAMPEREEN
YLIOPISTO

Työterveyslaitos

Työsuojelurahasto
Arbetskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Lausuntopyyntö Tampereen alueen ihmistieteiden eettiselle toimikunnalle

Tutkimuksen työnimi: Terveystieteiden työntekijät digimurroksessa.

Yhteistyön ja asiakaslähtöisyyden uudet haasteet

6.10.2017

1. Saatekirje Tampereen alueen ihmistieteiden eettiselle toimikunnalle

Tutkijan yhteystiedot

Johanna Ruusuvuori, professori, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Tampereen yliopisto
p. +358-50-318 6151, e-mail: johanna.ruusuvuori@uta.fi

Tutkimuksen työnimi

Terveydenhuollon työntekijät digimurroksessa. Yhteistyön ja asiakaslähtöisyyden uudet haasteet –konsortiohanke. Rahoittaja: Työsuojelurahasto

Perustelut lausuntopyynnölle

Pyydän eettisen toimikunnan lausuntoa Tampereen yliopiston ja Työterveyslaitoksen yhteiselle konsortiohankkeelle *Terveydenhuollon työntekijät digimurroksessa. Yhteistyön ja asiakaslähtöisyyden uudet haasteet*. Hankkeessa tutkitaan digitalisaation vaikutuksia terveydenhuollon vuorovaikutukseen, terveydenhuollon moniammatilliseen yhteistyöhön sekä terveydenhuollon ammattilaisten käsityksiin omasta asiantuntijuudestaan. Tutkimusaineistoina käytetään hoitotilanteiden videointeja sekä havainnointi- ja haastatteluaineistoa. Tutkimusmenetelminä käytetään etnometodologista keskusteluanalyysia, etnografista tutkimusotetta ja sisällönanalyysia.

Pyydän eettisen toimikunnan lausuntoa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ehdotuksen (<http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>) mukaisesti: tutkimusaineisto kerätään terveydenhuollon toimintayksiköissä mutta tutkimus ei lukeudu tutkimuslaissa määritellyn lääketieteellisen tutkimuksen piiriin. Lisäksi tutkimustuloksia aiotaan julkaista eettistä ennakoarviointia vaativissa tutkimusjulkaisuissa.

Saatekirjeen ja tutkimussuunnitelman tiivistelmän saa julkaista. Tutkimukseen osallistuvat organisaatiot ovat keskinäisten sopimusten perusteella salaisia toimikunnan päätöksessä.

Tampereella 6.10.2017

Johanna Ruusuvuori

2.2 Tutkimussuunnitelman tiivistelmä

Digitalisoituvaa toimintaympäristö muuttaa terveydenhuollon vuorovaikutusta ja palveluprosesseja laaja-alaisesti. Samalla yhteistyösuhteet asiantuntijoiden välillä, ammatilliset roolit ja niihin liittyvät vastuut ja velvollisuudet, asiakassuhteet ja asiantuntijuus tulevat haastetuiksi uusilla tavoilla. *Terveydenhuollon työntekijät digimurroksessa. Yhteistyön ja asiakaslähtöisyyden uudet haasteet* -hanke antaa uutta tietoa näistä terveydenhuollon laatuun ja vaikuttavuuteen keskeisesti vaikuttavista elementeistä. Hanketta rahoittaa Työsuojelurahasto ja se on käynnissä 1.8.2017–30.7.2020.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa digitalisaation vaikutuksista ammattilaisten käsityksiin omasta asiantuntijuudesta, terveydenhuollon moniammatilliseen yhteistyöhön ja terveydenhuollon vuorovaikutukseen. Tutkimushankkeen päätutkimuskysymykset ovat *miten digitalisaatio muuttaa yhteistyön muotoja ja luottamuksen rakentumista terveydenhuollon moniammatillisissa tiimeissä ja miten videovälitteisyys muokkaa terveydenhuollon vuorovaikutusta?*

Tutkimus toteutetaan kolmen Pirkanmaalla toimivan sosiaali- ja terveydenhuollon toimijan kanssa yhteistyössä. Näistä organisaatioista kerätään hoitotilanteiden vuorovaikutusta koskeva videoaineisto, etnografinen havainnointi- ja haastatteluaineisto sekä ammattilaisten ja asiakkaiden teemahaastatteluaineisto. Aineistojen analysoimisessa hyödynnetään keskusteluanalyysia, etnografista tutkimusotetta ja sisällönanalyysia.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja perustuu tutkittavien kirjalliseen suostumukseen. Ennen aineistonkeruun aloittamista tutkimukseen osallistuvia informoidaan kirjallisesti ja suullisesti tutkimuksesta ja tutkimukseen osallistuvien oikeuksista. Tutkimustuloksia julkaistaessa huolehditaan siitä, ettei yksittäistä osallistujaa tai tutkittavaa organisaatiota voida tunnistaa. Lisäksi tutkimuksesta laaditaan henkilötietolain mukainen tutkimuksen rekisteriseloste. Aineistoa säilytetään vuoden 2040 loppuun saakka, minkä jälkeen anonymisoitua aineistoa tarjotaan Tietoarkistolle jatkosäilytettäväksi.

Eettiset kysymykset

Tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan muotoilemaa *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitleminen Suomessa 2012* -ohjetta. Alla on eritelty, miten tutkimuksessa noudatetaan tutkittavien itsemääräämisoikeuden mahdollisimman vahvaa toteutumista, henkisen ja fyysisen haitan välttämistä ja tutkittavien yksityisyyden kunnioittamista ja suojelemista.

Tutkimukseen osallistuminen on tutkittaville vapaaehtoista ja osallistumisen peruminen on mahdollista missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Osallistujille tiedotetaan kirjallisesti tutkimuksen tavoitteista, aineiston käytöstä ja säilytyksestä sekä heidän oikeuksistaan tutkittavina. Osallistujien informoitu suostumus osallistumisesta varmistetaan kirjallisella sopimuksella. Aineisto kerätään ensisijaisesti tutkimuskäyttöön, ja sen käytöstä opetus- ja koulutustarkoituksissa pyydetään tutkittavilta erillinen suostumus.

TAMPEREEN
YLIOPISTO

Työterveyslaitos

Työstuojelurahasto
Arbetskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Kaikkea tutkimusta ohjaavana yleisenä periaatteena on, että aineiston keruusta, säilytyksestä, käytöstä ja julkaisemisesta tutkittaville koitua haitta tulee minimoida. Tutkimuksessa käsitellään mahdollisesti arkaluontoisia terveyteen ja työyhteisöön liittyviä asioita, joten tutkimukselle hankitaan tutkittavien organisaatioiden johdon hyväksyntä ja Tampereen alueen ihmistieteiden eettisen toimikunnan puoltava lausunto ennen aineistonkeruun aloittamista. Aineisto muodostaa henkilötietolain (523/1999) 10§ mukaisen henkilötietorekisterin, joten siitä laaditaan tutkimuksen rekisteriseloste ja siitä ilmoitetaan tietosuojavaltuutetulle ennen aineistonkeruuta.

Alkuperäisaineistoa säilytetään lukitussa tilassa salasanasuojatuilla kovalevyillä eikä sitä siirretä tietoverkkojen kautta. Tunnistetietoja sisältävistä tallenteista muokataan tekstimuotoiset tiedostot, joista poistetaan tunnistetiedot. Analyysissä käytetään sekä anonymisoimatonta että anonymisoitua aineistoa. Tulosten julkisissa esityksissä (esimerkiksi tutkimusjulkaisuissa) käytetään anonymisoituja aineistonäytteitä. Kaikki aineistoa käyttävät (tutkijat, opinnäytteen tekijät, opiskelijat) allekirjoittavat vaitiolositoumuksen ennen aineiston käyttöoikeuden saamista.

Tutkittavien oikeuksien ja huolellisen aineistohallinnan lisäksi myös aineiston tehokas käyttö on osa eettisesti kestävästä tutkimustapaa (Kuula 2006, 227–230). Aineistoa säilytetään jatkotutkimusta varten tutkittavien luvalla vuoden 2040 loppuun saakka, minkä jälkeen anonymisoitua aineistoa tarjotaan Tietoarkistolle jatkosäilytettäväksi.

**TAMPEREEN YLIOPISTO
TAMPEREEN ALUEEN IHMISTIETEIDEN
EETTINEN TOIMIKUNTA**

Lausunto 44/2017 lausuntopyynnöstä 23/2017: “Terveystieteiden työntekijät digimurroksessa. Yhteistyön ja asiakaslähtöisyyden uudet haasteet (professori Johanna Ruusuvuori, sosiaalipsykologia, yhteiskuntatieteiden tiedekunta)

Toimikunnan lausunto: Toimikunta on käsitellyt lausuntopyyntönne kokouksessaan 23.10.2017. Toimikunta pyytää selvitykset seuraavista asioista ja huomioimaan seuraavat seikat:

- Lausuntopyynnössä ei käy selkeästi ilmi se, mitä missäkin tutkimuskohteessa (Kangasala, Tullinkulma yms.) tehdään (taulukointi helpottaisi kokonaisuuden hahmottamista),
- tutkimuksen eettisessä arvioinnissa on todettu TENKin HTK-ohjeistus, joka viittaa yleiseen hyvään tieteelliseen käytäntöön (s.8). Eettisiä periaatteita avattaessa tulisi viitata kuitenkin eettisen toimikunnan eettisiin periaatteisiin (jotka kylläkin on mainittu ohjeina lausuntopyynnössä), jotka on määritelty eettisen toimikunnan kotisivulla ja jotka perustuvat eettisen ennakoarvioinnin HYMY-ohjeistoon,
- ensimmäisessä tiedotteessa s.17 lause kesken kolmannen kappaleen alussa (ja selvittää...). Kieliasuun ja terminologiaan kannattaa varsinkin asiakkaiden tiedotteissa ja suostumuslomakkeissa kiinnittää erityistä huomiota.
- tiedotteissa tulisi mainita selkeämmin se, mitä materiaalia ja millaiseen koulutuskäyttöön materiaali annetaan,
- kotihoidon asiakkaille tulisi laatia selkeämpi tiedote, suullinen läpikäynti suositeltavaa
- muistisairauksista lievästikin kärsivät tulisi karsia pois tutkimuksesta, mikäli mahdollista, jotta aito tietoinen suostumus on helpompi toteuttaa (ja varsinkin videoinnin edelleen käyttäminen vaikkakin esim. koulutustarkoituksessa tällä suostumuksella arveluttaa)

